

vilsna tankar

– en studie i relationen mellan abstrakt och figurativ illustration

av Hannah Stelling

Högskolan för Design och Konsthantverk, Göteborgs Universitet. Göteborg, Vårterminen 2010

Examensprojekt 15 hp, Konstnärligt kandidatprogram i design 180 hp

Examinator: Gunnar Krantz Opponent: Linda Holmer Handledare: Eva Dahlin

© 2010 Hannah Stelling

Rättigheterna till bildmaterialet i denna rapport tillhör Hannah Stelling.

Kontakt: hannah@stelling.se

Abstract

The reason for, and objective of, this project has been to research the relation between abstract and figurative illustration and how, if at all possible, one can bring them together and make them act as a whole.

As a starting point for this project I used fragments from texts I've written during the past years. The texts deal with the thoughts and emotions that describe the state of melancholy or mania, two psychological conditions that are widely spread in our society. By illustrating these text passages in pencil drawings I've been given the possibility to investigate how to combine figurative illustration with the abstract alike. My issue, or question, along the way have been how much of the figurative you can incorporate in the abstract and vice versa, without losing the expression of the initial state of the drawing or the abstraction/figuration in itself.

The result of this process is a book, summing up the contents of my drawings with the appurtenant text passages thus creating a somewhat linear story for the reader to follow. I wanted to do it in this way to create something that could not only be a source of information about these psychological conditions, but also a helping hand for those who suffer from these maladies and think they are alone in feeling the way they feel.

Keywords: *illustration, abstract, figurative, drawing, melancholy, mania*

Förord

Tack till alla som har funnits där för mig under projektets gång. Ett särskilt tack till min handledare Eva Dahlin som har varit till stor hjälp för mig när jag utforskat och försökt utveckla mitt tecknande. Ett särskilt tack även till:

Olof

Syster

Mor och far

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
Förord.....	3
Innehållsförteckning	4
Inledning.....	5
Bakgrund.....	5
Syfte.....	6
Mål.....	6
Frågeställningar.....	6
Avgränsningar.....	6
Genomförande.....	6
Utgångspunkt.....	6
Inspiration.....	7
Metod.....	7
Illustrationerna.....	7
<i>Melankoli, del 4</i>	8
<i>Melankoli, del 1</i>	10
<i>Melankoli, del 3</i>	12
<i>Melankoli, del 5</i>	13
<i>Melankoli, del 2</i>	14
<i>Mani, del 1</i>	16
<i>Mani, del 3</i>	17
<i>Mani, del 2</i>	18
Bokens format och layout.....	19
Typografi.....	19
Pappersval.....	20
Resultat och slutsatser	20
Boken.....	20
Vidareutveckling.....	23
Utvärdering av processen.....	24
Källförteckning	25
Bilagor	26
Bilaga 1 - Tidplan.....	26
Bilaga 2 - Texterna	27
Bilaga 3 - Melankoli och mani.....	29

Inledning

Jag har alltid haft en fascination för det som kallas galenskapen. Den mentala sjuknan som ofta porträtterats på film och i böcker, och som finns omkring oss mer eller mindre hela tiden, men som så många har svårt att tala om, speciellt när det gäller den delen som är oss nära, i verkligheten. Naturligtvis finns det olika mått av galenskap och de typer som jag valt att arbeta med i detta projekt, melankoli och mani, är väl några av de former som anses vara av den lindrigare arten av galenskap. Kanske är det för att jag själv drabbats av perioder av melankoli som detta ämne står mig nära och många gånger har jag letat efter ett sätt att uttrycka dessa känslor och tankar som kan vara så svåra att förstå, både för personen som lider av dem likväl som för omgivningen. Detta i kombination med mitt intresse för att skriva har gjort att jag präntat ner många texter, både om min egen och andras galenskap.

Bakgrund

Under min tid på HDK har jag blivit mer och mer intresserad av bildspråk och tecknande, mycket för att jag uppskattar när man sätter text till bild och vice versa. Detta tog jag fasta på under ett arbete jag gjorde under höstterminen 2009 i kursen YTA, där jag påbörjade ett arbete med att utforska inte bara gränserna mellan det abstrakta och figurativa, utan även gränserna mellan det tvådimensionella och tredimensionella. Jag sökte redan i detta projekt ett sätt att sammanföra ett abstrakt uttryckssätt med ett figurativt och även om utmaningen då kanske kändes större, på grund av de stora olikheterna mellan det tvådimensionella och det tredimensionella uttryckssättet, så kände jag ganska snabbt under kursens gång att det var ett område jag ville fortsätta att utforska även efter det att kursen var över.

Således bestämde jag mig alltså för att vidareutveckla detta arbete i mitt examensprojekt. Jag tog dock beslutet ganska snabbt att enbart hålla mig till ett tvådimensionellt uttryckssätt då jag visste att tid, eller snarare brist på densamma, skulle vara en stor begränsning gällande projektets omfattning.

Syfte	<p>Syftet med detta projekt har i första hand varit min önskan att utveckla min gestaltningsförmåga när det gäller att arbeta med teckning. Jag har även haft som syfte att under arbetets gång pröva på olika typer av gestaltningsformer med avseende att undersöka möjligheten att föra samman dessa till en helhet. Med detta avser jag framför allt skillnaden i att gestalta något på ett abstrakt kontra figurativt sätt, men också den skillnad som finns mellan att uttrycka något i text i jämförelse med att uttrycka samma sak i bild.</p> <p>I ett större perspektiv har syftet med arbetet varit att gestalta och visualisera några av de olika problem och situationer som kan uppstå när man lider av melankoli och/eller mani. Eftersom dessa mentala problem på många sätt fortfarande är något tabu att tala om så ville jag belysa ämnet på ett sätt som gör det lättillgängligt och lätt att ta till sig.</p>
Mål	<p>Målet med mitt arbete i detta projekt har framförallt varit att undersöka om man kan skapa ett naturligt möte mellan abstrakt och figurativ illustration samt att få dessa olika gestaltningssätt att uttrycka en helhet. Jag har även haft som målsättning under projektets gång att skapa en serie illustrationer, baserade på meningar och stycken tagna ur texter jag skrivit själv, för att sedan samla dessa och textstyckena i en icke-linjär historia i bokform.</p>
Frågeställningar	<p>Den primära frågeställning jag haft som bas i mitt arbete har varit om man kan skapa ett möte mellan abstrakt och figurativ illustration så att man kan uppleva att de har samma formspråk och även uttrycker en helhet. Jag har även utgått från frågan om hur man kan få abstrakta bilder att kännas figurativa och vice versa. Vidare har jag också under mitt arbete haft som utgångspunkt dels frågeställningen om hur man kan föra samma text och illustration så att känslan av ovan nämnda helhet skapas och även hur man kan använda text för att förstärka innehållet i en berättelse.</p>
Avgränsningar	<p>Mina avgränsningar i projektet har varit att jag valt att inte fokusera på hur väl mina teckningar uttrycker det exakta budskapet i den tillhörande texten samt att inte utforska olika typer av medium utan istället fokusera på en enskild teknik när det gäller tecknandet.</p>
Genomförande	
Utgångspunkt	<p>Utgångspunkten har i detta projekt varit, som jag nämnt tidigare, en textsamling som jag skrivit på och bearbetat under en längre tid. Texterna behandlar alla galenskap på olika sätt och eftersom jag i mitt arbete valt att arbeta med mani och melankoli var det framförallt de stycken som handlade om detta som var intressanta för mig att gå igenom när det gällde att välja ut text till mitt arbete. Jag visste att jag ville utgå enbart från fragment av texterna för att skapa en icke-linjär berättelse som i sig berättar om hur ett melankoliskt eller maniskt sinnestillstånd bryter upp och flyttar om i vardagen.</p>

Jag började alltså ganska direkt projektet med att gå igenom texterna och ta ut de meningar och stycken som jag ville använda som bas för mina illustrationer. Dessa små delar av information blev grunden i mitt teckningsarbete. Jag började även tidigt i projektet att söka inspiration till vad jag ville uttrycka och hur jag skulle uttrycka det i mina illustrationer.

Inspiration

Jag har alltid hittat mycket av min inspiration i litteraturen, särskilt när det kommer till det som skrivs i roman- och novellform och som i sig inte innehåller några bilder. Detta gjorde att jag i början av projektet läste en hel del, bland annat ett antal noveller skrivna av Haruki Murakami. Inte nog med att Murakamis litterära arbete innehåller mycket av det jag ville uppnå i mina teckningar, en balans mellan något surrealistiskt, nästan ogripbart, och rå realism, det är även något med Murakamis sätt att använda språket som får mig att bli inspirerad att teckna.

Metod

Som redan nämnt började jag alltså mitt projekt med ett antal stycken och meningar hämtade från texter jag arbetat med under en längre tid. Jag gjorde även ett detaljerat schema för hur jag skulle lägga upp mitt arbete (*initial tidplan kan ses i bilaga 1 - Tidplan*). Även om jag visste att jag i slutändan kanske inte skulle följa schemat till punkt och pricka så kändes det viktigt för mig att ha en slags fingervisning om hur lång tid de olika delarna av projektet fick ta för att jag skulle hinna med att avsluta i tid.

Utöver det textmaterial jag hade att utgå ifrån ville jag även kolla upp mer faktabaserade texter om de två sinnestillstånden. Jag använde därför Nationalencyklopedins nätupplaga och läste där om vad melankoli och mani innebär rent konkret. En del av den information jag hittade kunde jag sedan använda som bas i mitt teckningsarbete, för att hitta motpoler och likheter med den text jag redan skrivit.

Den metod jag använt mig av när det kommer till själva tecknandet kan beskrivas som en växling mellan ett abstrakt och ett figurativt förhållningssätt. Jag har för varje nytt kapitel börjat med en abstrakt teckning som jag sedan använt mig av genom att integrera de abstrakta delarna i de figurativa teckningar jag arbetat med till varje textstycke.

Illustrationerna

Eftersom projektet handlat om det abstrakta kontra det figurativa och kanske framförallt om hur man kan föra samman abstrakta element med figurativa för att skapa en helhet, bestämde jag mig för att försöka hitta ett specifikt uttryckssätt för de abstrakta elementen för att sedan överföra detta på, samt sammanföra dessa med, mina figurativa teckningar. Jag hade först en klar idé om att jag skulle arbeta med mycket skissartade teckningar i början av projektet, för att sedan gå vidare och renodla och förfina dessa, men under min första handledning med Eva Dahlin talade vi om hur jag för mycket låst mig vid begreppet skiss och utifrån detta gick jag vidare till att teckna på det sätt som kändes bra för mig, det vill säga färre skisser och mer direkt i mina illustrationer. På så sätt har mina färdiga

teckningar blivit lika mycket en del av processen som ett resultat av arbetet jag gjort. För mig har den första teckningen jag gjort fungerat som ett slags underlag för den andra, och den andra för den tredje och så vidare. Därför har boken i sig blivit en resa över den tid som förflutit sedan projektet startade och teckningarna i sig vittnar om vad jag upptäckt under resans gång.

Varje berättelse måste ha sitt uttryckssätt. Med dessa ord i tankarna letade jag efter ett sätt att uttrycka innehållet i den text jag valt ut (*för texten, se Bilaga 2 - Texterna*). Det fanns framförallt två skäl till att jag valde det manér jag sedan höll mig till i mina illustrationer. Den primära anledningen var att jag ville uttrycka en viss skörhet i teckningarna, jag ville att de skulle uttrycka ett visst mått av allvar och tyngd, samtidigt som jag inte ville att de skulle bli för dystra eller tunga så att de blev svåra att ta till sig. Jag ville också att gestaltningssättet i sin stundtals maniska noggrannhet skulle kunna uttrycka det ämne som boken behandlar för att ytterligare bidra till helheten. Den andra anledningen var att jag, som nämnt tidigare, haft som syfte för detta projekt att utveckla min gestaltningsförmåga, vilket i sin tur gjorde att jag ville arbeta i ett manér, men inte nödvändigtvis medium, som var nytt för mig.

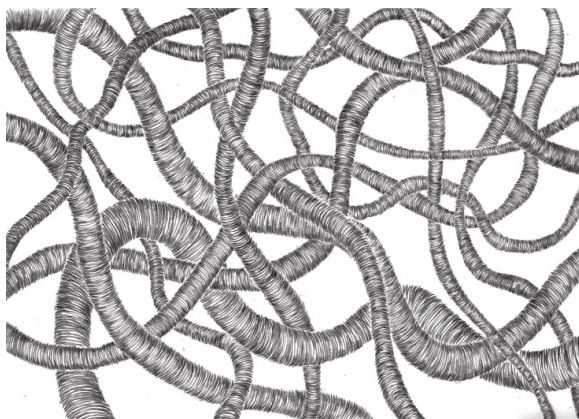
Eftersom jag ganska snabbt frångick idén om att i början av projektet arbeta mycket skissartat, kan man säga att det egentliga arbetet med mina teckningar startade ungefär en dryg vecka in i arbetets gång. Jag började då utforska på vilket sätt jag kunde uttrycka mig abstrakt och samtidigt behålla känslan av gestaltning av, och koppling till, texten.

Jag kommer här nedan i kronologisk ordning gå igenom hur jag har arbetat med boken, det finns ingen egentlig anledning till varför jag tecknat bilderna i den ordning jag gjort, men på grund av detta kommer jag alltså inte här i min rapport gå igenom kapitlen i den ordning de står att finna i boken.

Melankoli, del 4

Den första teckningen jag gjorde var den abstrakta del som skulle höra till kapitlet Melankoli, del 4. Det jag i mitt arbete ville utforska var hur jag kunde uttrycka mig abstrakt men samtidigt behålla ett visst mått av figuration i bilden. I denna teckning handlade det om att balansera det figurativa mot det abstrakta så att illustrationen kunde uppfattas som en abstrakt bild samtidigt som möjligheten att tolka in figurationer i motivet skulle finnas kvar (se bild 1).

Bild 1, abstrakt bild till Melankoli, del 4

Med denna bild som utgångspunkt började jag sedan teckna på de två figurativa bilder som skulle höra till texterna i kapitlet. Den första fick jag arbeta ett tag med då det under mitt första handledningstillfälle framkom att jag var för övertydlig i mitt bildspråk när detta kombinerades med texten (se bild 2)

*Bild 2, första utkastet till figurativ bild.
Melankoli, del 4*

Jag övergick därför till att redigera bilden så att några av de föreställande delarna fick ersättas av abstrakta element. Jag arbetade här mycket med att integrera de abstrakta delarna så att de blev en tydlig del av motivet i bilden (se bild 3).

*Bild 3, första bilden till Melankoli, del 4.
Slutversion.*

I den andra bilden arbetade jag på samma sätt och försökte bibehålla den surrealistiska abstrakta känslan samtidigt som jag försökte hitta ett sätt att inkorporera den i ett figurativt motiv utan att det upplevdes onaturligt eller konstigt (se bild 4).

Bild 4, andra bilden till Melankoli, del 4

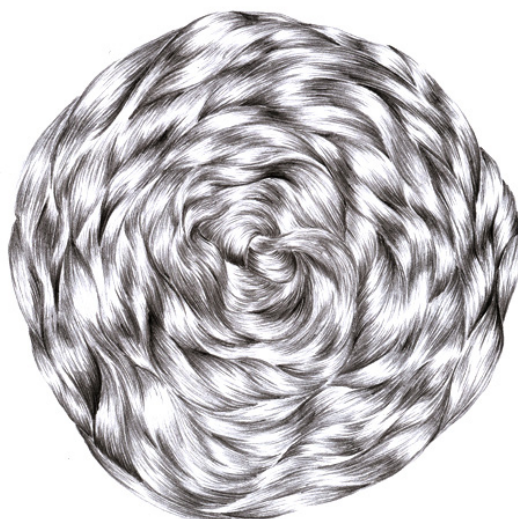

Det svåra med den här bilden var att hitta ett uttryckssätt på den abstrakta delen så att den skulle kännas höra ihop med den tidigare illustrationen. Jag upplever inte riktigt att jag lyckades få fram samma känsla i bilden, men eftersom det visuella uttrycket på de abstrakta elementen ändå är detsamma så känner jag att kopplingen mellan bilderna kommer fram ändå.

Melankoli, del 1

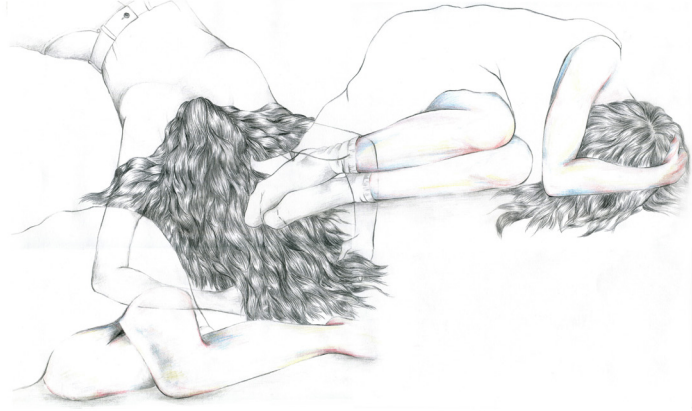
Även i arbetet med teckningarna till kapitlet Melankoli, del 1 jobbade jag med att försöka integrera de abstrakta delarna så mycket som möjligt med de figurativa motiven. Här tog jag dock det abstrakta elementet ett steg längre och lät det bli än mer figurativt än i tidigare bilder (se bild 5)

Bild 5, abstrakt bild till Melankoli, del 1

Utifrån den abstrakta bilden arbetade jag med de tre illustrationerna till texterna, var och en på sitt sätt. I den första och andra bilden lät jag det abstrakta mer ta formen av något surrealistiskt, på gränsen till figurativt, element snarare än ett rent abstrakt sådant (se bild 6 och 7).

*Bild 6, första illustrationen till
Melankoli, del 1*

*Bild 7, andra illustrationen till
Melankoli, del 1*

I den tredje bilden jag gjorde fick abstraktionen ännu mindre plats men även om det lutar mer åt det figurativa än det abstrakta hållet kan man fortfarande uppleva en viss surrealism (se bild 8). Eftersom bilden handlar om att bli nedtryckt eller känna sig hotad på ett eller annat sätt så ville jag försöka förmedla känslan av att vilja stänga ute det hotfulla men ändå skapa en viss instängdhet och försöka kombinera dessa två företeelser till en helhet.

*Bild 8, andra illustrationen till
Melankoli, del 1*

Det jag var ute efter här var att se hur långt man kan dra den figurativa sidan i ett abstrakt element och fortfarande få det att uppfattas som en abstraktion. Jag upplevde redan under arbetets gång att de abstrakta elementen i detta kapitel gränsade mot att vara för figurativa men jag lät dem vara som en del i mitt utforskande av uttryckssätten.

Melankoli, del 3

När jag arbetade med bilderna till den tredje delen om melankoli bestämde jag mig för att försöka på ett annat spår och här lät jag återigen den abstrakta delen bli mindre figurativ i sitt uttryck (se bild 9).

Bild 9, abstrakt bild till Melankoli, del 3

Jag baserade detta beslut på de föregående bilder där de abstrakta motiven blivit alltför figurativa i sitt uttryckssätt.

Samtidigt valde jag också att låta de abstrakta elementen interagera mindre med de figurativa motiven i teckningarna. I den första

bilden lät jag det abstrakta elementet ligga som en slags bakgrund till figurerna i bilden, med nästan ingen innehållsmässig kontakt med dem alls, annat än hur de förhåller sig till varandra på pappret, medan jag i den andra bilden något mer lät det abstrakta elementet integreras med det figurativa (se bild 10 och 11). I dessa bilder försökte jag även fortsätta att minska på kopplingen mellan bilden och texten och fokusera på att bilden skulle uttrycka känslan av texten, istället för att vara en ren illustration av textens innehåll.

*Bild 10, första illustrationen till
Melankoli, del 3*

*Bild 11, andra illustrationen till
Melankoli, del 3*

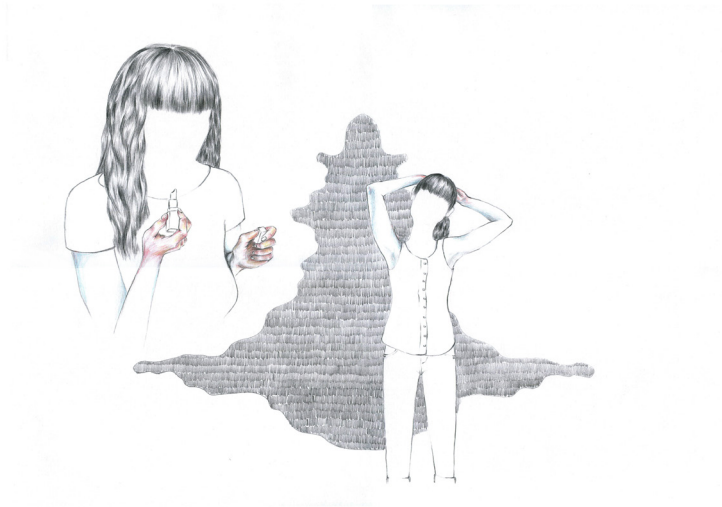
Melankoli, del 5

För det femte och avslutande kapitlet om melankoli bestämde jag mig för att använda de abstrakta elementen enbart som bakgrund till figurerna i illustrationerna. Jag letade efter ett uttryckssätt där det abstrakta kunde stå som en egen enhet samtidigt som man som betraktare fortfarande skulle kunna känna interaktionen de olika elementen sinsemellan. Även här började jag med att teckna det abstrakta elementet, men inte på ett separat papper som jag tidigare gjort, utan direkt i den bild där jag skulle placera mina figurer. Detta gjorde att jag i den konceptuella utformningen av det abstrakta objektet fick tänka mer på hur detta skulle relatera till de

figurativa motiven i bilden än vad jag tidigare behövt ta hänsyn till eftersom jag redan hade mina figurationer bestämda för bilden. Jag fick på så sätt samma förlopp på själva tecknandet som tidigare men en annan syn på kompositionsarbetet jämfört med de teckningar jag gjorde innan arbetet med detta kapitel.

I den första bilden har jag gestaltat känslan av att inte vilja någon få veta hur man mår, i kombination med ett abstrakt element som har ett uttryckssätt som kan förknippas med något som utstrålar kopplingen till den psykoanalytiska världen i och med likheterna med ett rorschach-test (Nationalencyklopedins nätupplaga, 23 mars 2010). De ansiktslösa huvudena har jag satt i relation till känslan av att man inte vill att någon skall se en som man verkligen är (se bild 12).

*Bild 12, första illustrationen till
Melankoli, del 5*

I den andra bilden är det motsatsen mellan de två figurerna i kombination med bakgrunden som skapar både en symmetri och asymmetri i teckningen. Den asymmetriska delen är dock något man kanske inte märker förrän man tittar närmare på illustrationen (se bild 13). För mig handlar detta om de subtila små skillnader man kan uppleva från dag till dag när man är i ett tillstånd av melankoli. Här spelar det abstrakta elementets utformning väldigt stor roll då det och figurerna i teckningen tillsammans skapar en slags spegelbild av varandra.

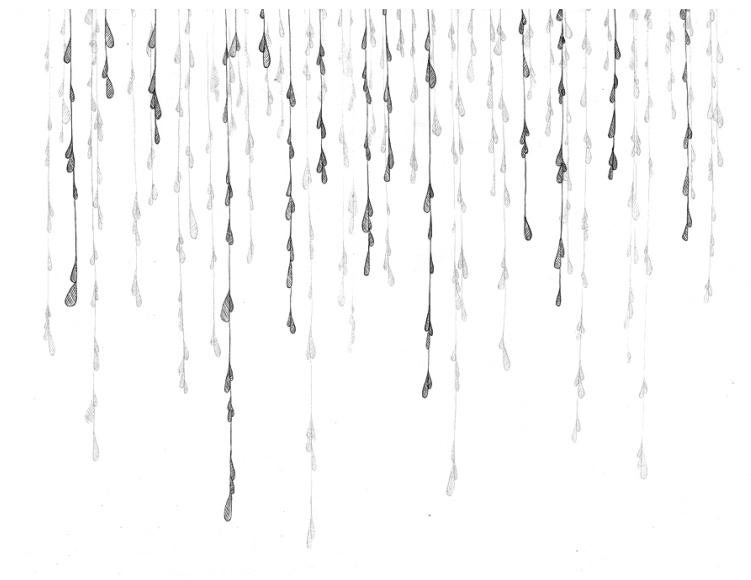
*Bild 13, andra illustrationen till
Melankoli, del 5*

Melankoli, del 2

I bilderna till Melankoli, del 2 arbetade jag återigen med att hitta något figurativt i det abstrakta. Jag började här, som jag gjort i många av fallen tidigare, med en abstrakt bild vilken fick sätta tonen för det jag ville uttrycka med mina icke-föreställande bildelement. Det svåra i det här fallet var att balansera det figurativa mot det abstrakta så att abstraktionen inte tappade känslan av att vara just abstrakt. I de första versionerna jag gjorde fanns vertikala streck (se bild 14) som band ihop de droppformade elementen i bilden.

*Bild 14, abstrakt bild till
Melankoli, del 2*

Senare valde jag dock att tona ner dessa streck i illustrationerna till texten, för att minska känslan av ett alltför figurativt uttryck.

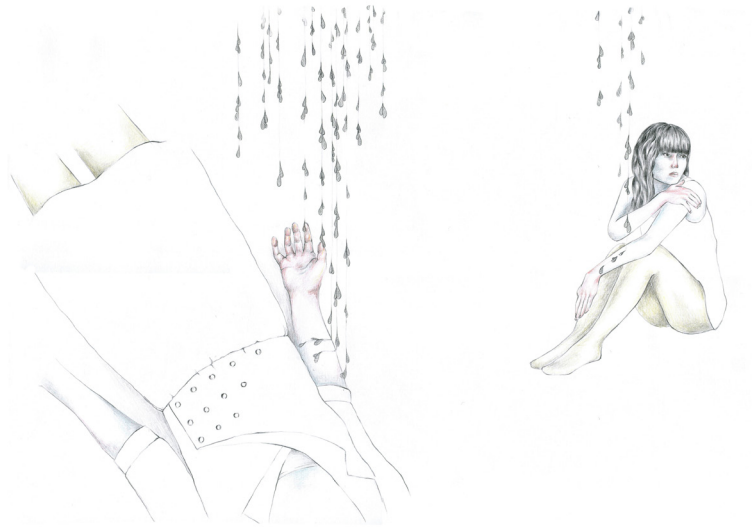
I den första av de två bilderna till texten handlar det om att skapa sin egen lilla värld för att kunna hantera hur man mår. Jag valde att placera personen i bilden med ryggen snett mot betraktaren för att ge en känsla av utestängning, samtidigt som betraktaren ges en inblick i hur det kan vara att inte bara stänga ute någon utan också att stänga in sig själv, som i det här fallet i en bok (se bild 15).

*Bild 15, första illustrationen till
Melankoli, del 2*

I den andra illustrationen arbetade jag med en större tydlighet när det gällde de abstrakta elementen. Här ville jag ge betraktaren fler ledtrådar om hur texten i kombination med bilden kan tolkas (se bild 16).

*Bild 16, andra illustrationen till
Melankoli, del 2*

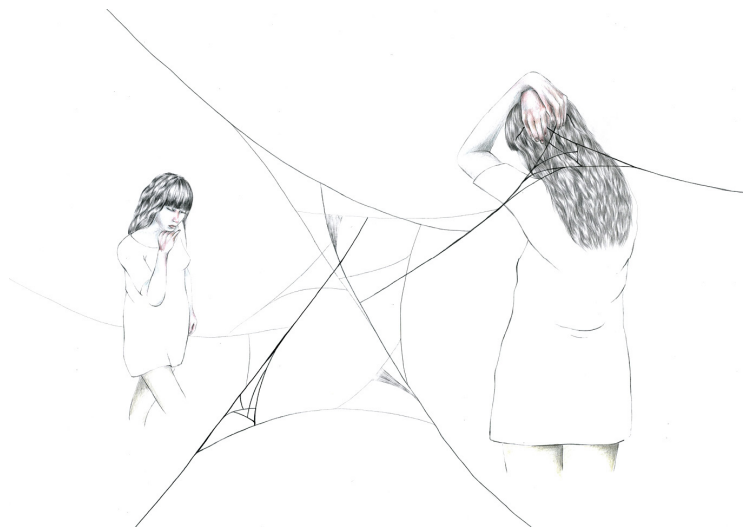

Mani, del 1

När jag gick över till att arbeta med de kapitel som handlar om mani ville jag behålla samma uttryckssätt som i övriga bilder, trots att mani som sinnestillstånd är närmast en motsats till melankoli. Här fick den maniska delen istället gestaltas av texten i kombination med de abstrakta elementen i bilderna, snarare än av de figurativa delarna.

Jag började med att gestalta den sidan av mani som innebär en ökad energi och vilja att genomföra saker. Den abstrakta delen fick i dessa bilder inte så mycket gestalta detta utan snarare konsekvensen, det trassel och den brist på struktur, som ofta uppstår av det beteende som föds ur denna sida av manin. Även i dessa bilder växlade jag tillbaka till att mer integrera de abstrakta elementen i det figurativa motivet (se bild 17 och 18).

*Bild 17, första illustrationen till
Mani, del 1*

*Bild 18, andra illustrationen till
Mani, del 1*

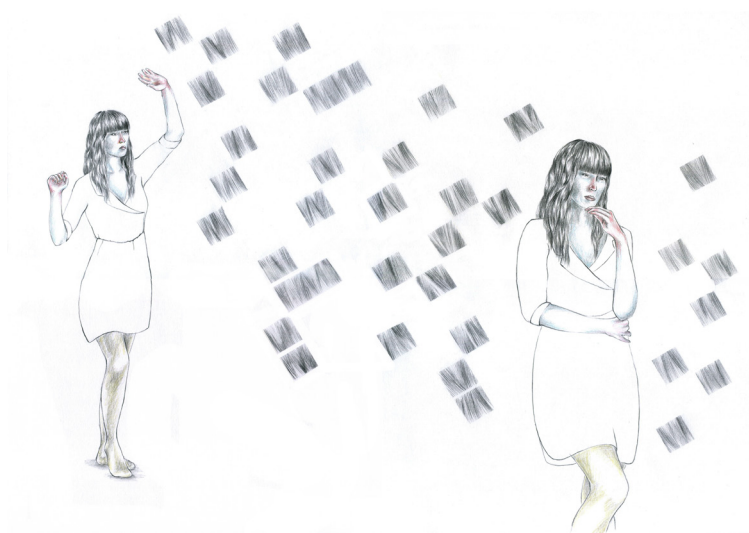

Mani, del 3

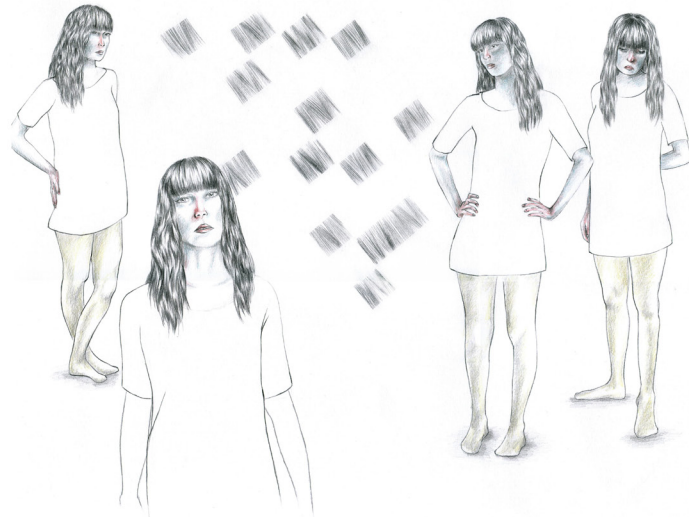
I teckningarna till Mani, del 3 har jag snarare behandlat abstraktionerna som separata element inklistrade i de figurativa teckningarna, än som integrerade delar i ett figurativt motiv. Jag ville, genom att göra på detta sätt, gestalta den förskjutning som uppstår när den egna självbilden inte stämmer överens med omgivningens. Arbetet med de här teckningarna skiljde sig också från de jag tidigare i projektet arbetade med, då jag inte började med den abstrakta delen utan lät dessa element komma efterhand att jag arbetat fram det figurativa motivet (se bild 19 och 20).

Detta gav en helt annan förutsättning gällande utseendet på de abstrakta delarna än vad det arbetssätt jag tidigare i projektet använde mig av gjorde.

*Bild 19, första illustrationen till
Mani, del 3*

*Bild 20, andra illustrationen till
Mani, del 3*

Mani, del 2

Även här fick det abstrakta elementet i teckningarna komma efter det att jag gjort den figurativa delen. Precis som i teckningarna till Mani, del 3 arbetade jag med att förmedla en viss känsla i bilden snarare än att göra en renodlad illustration av det texten handlar om. Jag ville ge mer utrymme för betraktaren att skapa sin egen tolkning av text och bild tillsammans och var för sig. I dessa bilder arbetade jag återigen med att mer integrera den abstrakta bilden i det figurativa motivet i teckningen (se bild 21 och 22).

*Bild 21, första illustrationen till
Mani, del 2*

*Bild 22, andra illustrationen till
Mani, del 2*

Bokens format och layout

Jag ville, gällande bokens utformning, använda mig av ett format som upplevs som lugnt utan att bli statiskt eller tråkigt. Jag valde därför att utgå från ett liggande men nästan kvadriskt format med en höjd på 210 mm samt en bredd på 230 mm. Formatet i sig upplevs som lugnt, vilket gör att man som betraktare lätt kan fästa blicken på det som är viktigt på sidan. När man slagit upp ett uppslag blir bokens orientering starkt liggande och man får en bred bild att åskåda. Även detta förstärker det lugna intrycket då ett liggande format bidrar till att skapa stillhet medan ett stående format i sin tur skapar mer rörelse i bilden (Bergström B, 2001, s. 184).

För att skapa ett jämnt flöde i berättelsen har jag valt att ha samma intervall mellan text och bild igenom hela boken. Jag gjorde på detta sätt för att bidra till att ytterligare förstärka stillheten samtidigt som skapar en trygghet som det gör det lätt för läsaren att orientera sig bland text och bilder. Jag gav även varje textstycke ett eget uppslag för att man som läsare ska kunna ta till sig texten i lugn och ro, och vila på den innan man går över till nästa uppslag där den tillhörande bilden finns. På så sätt får man chans att uppleva sambandet mellan text och bild, samtidigt som man, när man ser dem separat, har möjligheten att göra egna tolkningar av både texten och bilden var för sig. Texten har också fått mycket utrymme på det egna uppslaget och vilar på en stor vit yta, för att även detta ge ett lugnt intryck hos läsaren.

Typografi

Utifrån pretensen att jag ville ha ett typsnitt som kunde spegla innehållet i texten utan att konkurrera med illustrationerna började jag ganska tidigt i projektet titta på olika stilar som kunde passa för ändamålet. Jag visste att jag ville arbeta utifrån ett serif-typsnitt då dessa gör sig bra när det kommer till läsbarhet i tryck. Eftersom jag hade för avsikt att sätta texten i relativt liten grad kändes det också viktigt att jag hittade ett typsnitt som passade bra även i små storlekar. De typsnitt jag så småningom fastnade för var klassiska sådana; Bell MT, Granjon, Fournier och Electra. Eftersom jag visste att jag skulle komma att sätta en del av texten i kursiv stil var det även

viktigt för mig att det typsnitt jag valde hade en vacker kursiv med ett poetiskt uttryck för att skapa ett samband med textens innehåll och med illustrationerna.

Efter att ha satt texten i olika typsnitt och testat fram och tillbaka med de olika kursiverna så blev det till slut Bell MT jag valde. Jag var mycket förtjust i hur Bell MT då det är ett klassiskt typsnitt, och på så sätt inte tar för mycket uppmärksamhet från bilderna eller innehållet i texten, samtidigt som det har den typ av lite poetisk kursiv jag letade efter. Jag valde att sätta texten i relativt liten grad för att jag ville förmedla en känslighet och skörhet med dess uttryck. Tanken med att välja ett klassiskt typsnitt var också på grund av den självklarhet ett sådant kan utstråla.

Pappersval

Jag valde papper till boken utifrån förutsättningen att det inte på något sätt fick konkurrera med innehållet samtidigt som det skulle kunna fungera som en harmonisk bakgrund, gällande ytstruktur och färg, till texten och illustrationerna i boken.

Till inlagan valde jag, efter att ha letat runt lite, pappret Scandia 2000 i färgen naturvit och ytvikten 170 gram. Det var viktigt för mig att pappret hade en viss tjocklek och styvhet, dels för att inte text och teckningar skulle lysa igenom från en sida till en annan och dels för den känsla av ogenomtränglighet ett lite tjockare papper ger. Eftersom jag dessutom visste att jag skulle arbeta med ett visst textmaterial i boken var det även relevant att pappret hade en hög läsvänlighet.

För omslaget letade jag efter ett papper som var neutralt men ändå med en karaktär som speglade innehållet i boken. Efter att ha varit på pappersbutiken Rum för papper fastnade jag för ett naturvitt papper med en prägling som liknar läder. Jag kände att papprets neutralitet i den naturvita färgen hade en god chans att skapa en harmonisk bakgrund till den text som skulle stå på utsidan, samtidigt som präglingen ger en viss känsla av intimitet och mänsklighet.

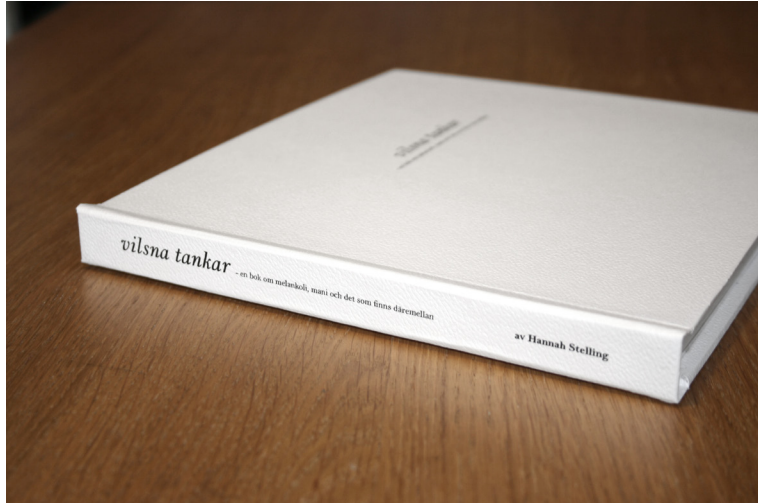
Resultat och slutsatser

Boken

Eftersom resultatet av mitt arbete kan upplevas som tudelat; de teckningar jag gjort och vilka jag i detalj talat om tidigare i denna rapport kan betraktas som den första delen, så kommer jag här att fokusera på den egentliga slutprodukten av mitt arbete, nämligen den bok om melankoli och mani jag satt ihop med mina illustrationer och texter som bas. På detta vis har boken inte bara blivit en samling av berättelsen i sig utan den har även blivit ett dokument över min arbetsprocess och utveckling under projektets gång. Innehållsmässigt syftar boken inte bara till att ge kortfattad information om de två tillstånden mani och melankoli, utan även till att gestalta hur det kan upplevas att leva med dessa. Eftersom båda dessa tillstånd, var för sig eller tillsammans, ännu idag, är svåra och nästan tabu att tala om så har jag känt det viktigt att öppna upp för en diskussion om dessa ämnen, mycket på grund av hur utbredda de är i samhället idag, och även ge en lykta i mörkret till de personer som tror eller upplever att de är ensamma om att må på ett sådant sätt.

När det kommer till bokens utformning så hade jag ganska tidigt i projektet en klar idé om hur jag ville att den skulle se ut. Jag bestämde mig från början att boken skulle ha ett annat format än mina teckningar, då jag såg det som en bra övning i att sätta bilder som ej är anpassade för det slutformat produkten är tänkt att ha. Jag visste också att jag ville använda mig av ett sparsmakat formspråk på bokens omslag så som kan ses på bild 23.

Bild 23, bokens rygg och framsida

Eftersom jag har satt ihop boken för hand har jag också låtit spåren av detta arbete varit tydliga när det kommer till bokens bindning och beskärning.

Anledningen till att jag valde att göra en bok var att jag ville sammanfatta mitt arbete på ett sådant sätt att det skulle vara lätt för någon annan att följa. Genom att samla illustrationerna tillsammans med texterna i bokform så ges betraktaren en möjlighet att läsa berättelsen som om den vore linjär.

När man har slagit upp boken möts man efter titelsidan av ett förord där jag skrivit om varför jag valt att göra boken. Efter detta följer, på kommande sidor, förklaringar om vad orden melankoli och mani betyder och vad dessa sinnestillstånd (*se Bilaga 3 - Melankoli och mani*) innebär (*se bild 24 och 25*).

Bild 24, förklaring av orden melankoli och mani

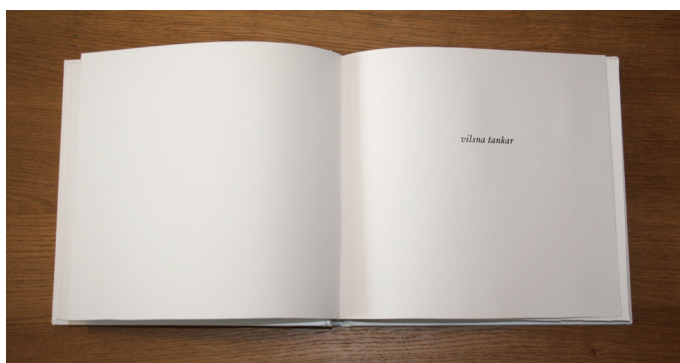

Bild 25, förklaring av sjukdomstillstånden

För att sedan skapa en paus och ett brott mellan den faktabaserade inledningen och det som egentligen är bokens innehåll har jag valt att lägga bokens titel igen, den här gången utan underrubrik (se bild 26).

Bild 26, bokens titel

Efter detta följer ett mönster med växlande kapitel om melankoli och mani. Varje kapitel i boken följer samma form, de inleds alltid med ett uppslag där kapitelrubrik och underrubrik står att läsa (se bild 27) och följs sedan av ett uppslag med text och efter detta ett med bild osv. i samma mönster (se bild 28 och 29).

Bild 27, kapitelrubrik

Bild 28, textstycke

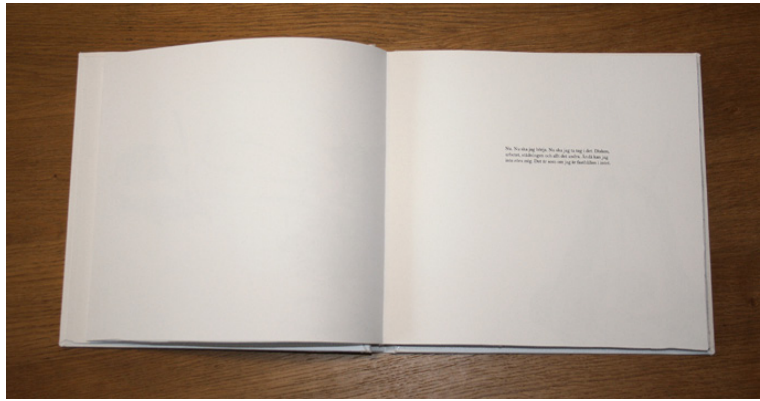

Bild 29, illustration

När jag reflekterar över hur boken blivit är det inte mycket jag i dagsläget hade velat göra annorlunda. Jag känner att bokens formspråk går väl ihop med det formspråk jag använt mig av i mina teckningar, samtidigt som det inte på något sätt konkurrerar ut själva innehållet. Det har varit viktigt för mig att visa upp och illustrera de problem som boken tar upp på ett sätt som kan göra det lättare för människor att förstå och ta till sig informationen. Jag upplever att jag har lyckats hitta en bra balansgång i det manér jag använt mig av i illustrationerna i relation till det tunga ämne dessa faktiskt tar upp. Som nämnt tidigare har jag velat ha en allvarlig ton i mina teckningar men jag känner ändå att dessa inte är så allvarliga och tunga att de blir svåra att ta till sig.

Vidareutveckling

I en utopisk värld hade inte diskussioner och information om sådana tillstånd som melankoli och mani behövts, men eftersom antalet människor som sökt hjälp för dessa problem de senaste åren är mycket högt ser jag därför detta som ett ämne vilket är, och även kommer att vara, relevant att ta upp för diskussion även i framtiden (Socialstyrelsens webbplats, 23 mars 2010). Och även om jag tror att anledningen till att antalet fall ökat på det sätt de gjort kan bero på en större öppenhet för ämnet i samband med att fler söker hjälp så ser jag ändå det viktigt att i sådant fall fortsätta arbetet för att informera och kommunicera dessa problem till omvärlden för ökad förståelse och insikt.

När det gäller det mer praktiska designarbetet hade jag velat utveckla den typografiska delen ännu mer. Det skulle vara intressant att se om man i utformningen av en text kan uttrycka samma sak som i bild, dvs. inte genom orden i sig utan i hur bokstäverna är utformade och hur texten är satt och utformad rent visuellt.

Trots att arbetet för tillfället är avslutat och har ett tydligt resultat så ser jag inte att projektet på något sätt är över för min del. Jag skulle vidare vilja testa och undersöka gränserna mellan abstraktion och figuration i olika typer av medium och även gå tillbaka till det arbete jag påbörjade innan detta projekt, där jag undersökte relationen, inte bara mellan abstrakta och figurativa element, utan även mellan två- och tredimensionella sådana.

Utvärdering av processen

Under arbetets gång har jag insett vikten av att planera och att försöka uppskatta hur lång tid olika delar i ett projekt kommer att ta. Jag har ett par gånger under projektet fått revidera den tidplan jag satt för mig själv, genom att flytta fram datumen för de olika delarnas färdigställande, men jag känner nu att jag ändå hann med att göra ungefär det jag från början trodde att jag skulle hinna med.

Om jag ser tillbaka på arbetet, som från början skulle vara en ren undersökning av hur man kan skapa möten mellan abstrakta och figurativa illustrationer, har det under projektets gång utvecklats till inte bara ett utforskande projekt om detta utan även en studie i formlära och människans anatomi.

Jag upplever att jag under projektets gång hittat många ledtrådar till hur man kan kombinera abstrakta och figurativa element i illustrationer. Ett sätt har för mig varit att låta det abstrakta få ett drag av figuration, och ett annat att låta de olika delarna vara tecknade i samma manér, vilket i sig ger en känsla av att delarna hör ihop. Det jag inte hunnit med i detta projekt, men som jag skulle vilja utforska mer av, är att vända på arbetet och istället för att integrera abstrakta element i figurativa teckningar arbeta med hur man kan abstrahera figurationer och se hur långt man kan dra detta. Hur många ledtrådar behöver vi för att vi ska uppfatta att ett bildelement föreställer någonting?

Jag känner att projektet på intet sätt är över utan jag kommer att fortsätta arbetet med detta lite svåra ämne av melankoli och mani och vad gäller gränserna mellan abstraktioner och figurationer så är det nog något jag skulle kunna arbeta med en lång tid framöver.

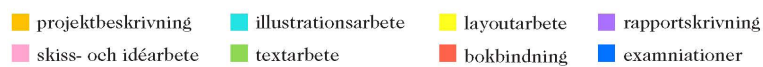
Källförteckning

Bergström B. (2001). *Effektiv visuell kommunikation*, Carlsson bokförlag

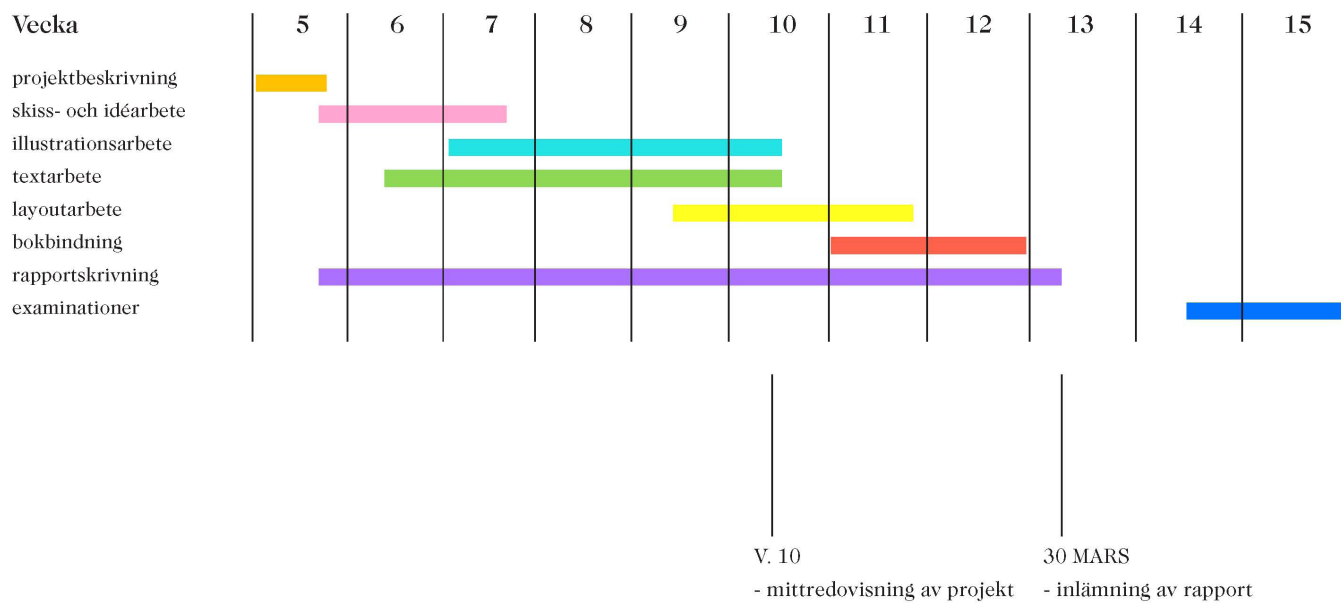
Nationalencyklopedins nätupplaga,
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/rorschachtest>
2010-03-23

Socialstyrelsens webbplats (2009), Vård av patienter med depression och ångest – en nulägesrapport
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/17724/2009-9-9.pdf>,
2010-03-23

Bilaga 1 - Tidplan

Tidplan - Översikt

Melankoli, del 1

"När kroppen gör som den själv vill"

Väckarklockan ringde tidigt på morgonen och jag var klarvaken. Ändå kunde jag inte gå upp ur sängen. Det var som om täcket var gjort av bly.

Nu. Nu ska jag börja. Nu ska jag ta tag i det. Disken, arbetet, städningen och allt det andra. Ändå kan jag inte röra mig. Det är som om jag är fasthållen i intet.

Hon smög sig på när hon själv valde det. Det kunde vara ute bland folk, eller när jag satt hemma i soffan. Hon kvävde mig och såg till att jag var säker på att jag skulle dö. Just då. I det ögonblicket. Sedan försvann hon lika snabbt som hon kom.

Melankoli, del 2

"Att hantera situationen"

Ibland försökte jag döva känslorna. Stänga in dem. Eller stänga ute dem.

"Jag gjorde det inte för att jag inte tyckte om mig själv. Jag gjorde det inte för att straffa mig. Jag gjorde det heller inte för att jag ville dö. Jag ville bara känna någonting.

Melankoli, del 3

"Framtidsutsikter"

Undra om det blir regn idag. Hoppas det.

Det är väl ingen idé att jag tar tag i det idag. Det kommer ju ändå bara bli fel och dåligt och jättetråkigt.

Melankoli, del 4

"Att vara fyra år igen"

Det var inte ovanligt att jag började gråta för ingenting. Småsaker, sådant som egentligen inte spelade någon roll. Men just då var det nära världens undergång för mig.

Och så hade vi ilskan. Ilskan mot mig själv, mot andra och hela världen. Den kunde komma ut när som helst. Helt utan förvarning. Det var som om den trivdes bäst så, med att överraska mig när jag minst anade det.

Melankoli, del 5

”Att tala om för omvärlden”

Jag tog på mig min gladaste min. Min finaste mask. Gick ut och låtsades som om ingenting. De fick ju inte veta hur det egentligen var. De skulle nog tro att jag var galen då.

Andra dagar brydde jag mig inte alls. Jag hade ingen kraft att dölja det som egentligen var jag just då. Det konstiga var att ingen tycktes ta någon större notis om skillnaden.

Mani, del 1

”Att inte kunna sova på tre dagar”

Det surrade i mitt huvud. Små snabba viskningar som talade om för mig att jag hade så mycket att göra. Det var därför jag inte kunde sova nu.

Vissa saker skulle vara på ett visst sätt annars kunde nåt hemskt hända.

Mani, del 2

”Framtidsutsikter”

Det kommer bli så himla fantastiskt jävla bra. Jag ska göra allt det där som jag vill och så ska jag synas och det kommer bli så fantastiskt jävla bra.

Jag var helt säker på att de skulle vara bra att ha nån dag. Jag räknade dem ofta och det var livsviktigt att ingen av dem försvann.

Mani, del 3

”Att ta plats”

Jag pratade med alla. Såg till att de såg mig och hörde mig.

De tyckte alla att jag var fantastisk. De lyssnade häpet på vad jag hade att säga och alla förundrades de över min träffsäkerhet när jag talade om för dem vad jag tyckte.”

Mani

Mani är en psykisk störning som kännetecknas av att personen som lider av den har en mycket förhöjd självkänsla, en optimistisk framtidssyn, snabbt tempo i tanke och handling men också mycket lätt för att tappa koncentrationen och flytta fokus från en sak till en annan. Sinnesstämningen hos personer med mani är ofta väldigt instabilt och optimismen och den nära på eufori som upplevs kan snabbt bytas ut mot ilska och uppgivenhet. Personer med mani kan av omgivningen ofta uppfattas som påträngande och egocentriska, de är initiativtagande men avslutar sällan det de påbörjat. I kombination med mani är det heller inte ovanligt att känslor av förföljelse uppstår och vid svår mani kan även sinnesförvirring förekomma.¹

Melankoli

Melankoli är en form av depression som kännetecknas av att nedstämdheten man upplever är av obestämd karaktär, det vill säga man kan ha svårt att finna någon egentligen anledning till varför man känner som man gör. Karaktäriserande för melankoli är en känsla av mycket lågt självförtroende och en oförmåga att ta sig för saker i vardagen. Personen som lider av melankoli upplever oftast en överdriven trötthet och obeslutsamhet, och brist på intresse och aptitlöshet är inte heller ovanligt. Oftast är allmäntillståndet som värst på morgonen för att sedan gradvis öka så att det på kvällen nästan kan kännas som att man är på väg ut ur sin melankoli. I förlängningen kan melankoli också leda till självskadebeteende, livsleda och självmordshandlingar.²

1 Nationalencyklopedins nätupplaga,
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/mani/250299>
2010-03-25

2 Nationalencyklopedins nätupplaga,
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/melankoli>
2010-03-25